

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת שופטים

בל תשחית

בעשורים האחרונים הולכת וגוברת המודעות לאיכות הסביבה וליחסי הגומלין בין האדם לסביבתו. העולם כולו מודאג מההתחממות המסוכנת של כדור הארץ, מהפרת המאזן האקולוגי, מזיהום האוויר הגורם למחלות, ועוד. דאגה זו מובילה לתחילתה של "תשובה טבעית" שעליה דיבר הרב קוק, והחברה מנסה לפעול לתיקון מצב העולם. גם במדינת ישראל נחקקו חוקים להגנת הסביבה, המעודדים למשל מחזור של חומרים, צמצום השימוש בכלים חד פעמיים ושימוש באנרגיה לא מזהמת. מהי עמדת התורה בסוגיה זו?

בפרשת שופטים מופיע ציווי האוסר על האדם לפגוע בטבע ולהשחית עצים אפילו בעת מלחמה:

"כִּי תִצּוּר אֶל עִיר יְמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנֹדֶם עָלֶיךָ גֶרְזֵן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְבֹא מִפְּנֵיךָ בְּמִצּוֹר" (דברים כ, יט).

הרמב"ם הביא הלכה זו בפסקיו:

"אין קוצצין אילני מאכל שחוץ למדינה ואין מונעין מהם אמת המים כדי שייבשו, שנאמר לא תשחית את עצה. וכל הקוצץ לוקה, ולא במצור בלבד אלא בכל מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה. אבל קוצצין אותו אם היה מזיק אילנות אחרים, או מפני שמזיק בשדה אחרים, או מפני שדמיו יקרים. לא אסרה תורה אלא דרך השחתה" (הלכות מלכים ו, ח).

על פי פשט התורה האיסור מתייחס לעץ פרי, "כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל", וכך אומנם פסק הרמב"ם. אכן בעבר, כשהאוויר היה זך וצלול, הייתה משמעות להשחתת עצים רק כשהיו אלו עצי פרי. ואולם בימינו יש תפקיד חשוב לכלל העצים במלחמה בזיהום האוויר, ועל כן איסור ההשחתה חל גם על עצי סרק. החשיבות המכרעת של העצים לאדם גלומה בביטוי "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה", המלמד שחיות האדם קשורה בקשר עבות לעצים ולטבע.

פרשתנו מזכירה ומחדדת את אשר כבר נצטווה אדם הראשון:

"וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ" (בראשית ב, טו).

נעשה כל מאמץ להילחם בהשחתת כדור הארץ ובפגיעה באדמה אשר ניתנה לאדם מתוך שליחות ברורה – "לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ".

שאל דוד בוצ'קו